

MAKTABGACHA TA'LIM TIZIMIDA PSIXOLOGIK XIZMATNI TASHKIL ETISH VAZIFALARI

Jumayeva Sayyora Normurodovna¹

¹ Osiyo xalqaro universiteti 2-kurs magistrati

MAQOLA MALUMOTI

ANNOTATSIYA:

MAQOLA TARIXI:

Received: 16.01.2025

Revised: 17.01.2025

Accepted: 18.01.2025

KALIT SO'ZLAR:

psixologik-pedagogik
diagnostika, kasbiy
faoliyat, psixologik
xususiyatlarini
o'rganish, hissiy
holatlarini diagnostika
qilish, jamoaning
ijtimoiy-psixologik iqlim,
korreksiya, tuzatish va
rivojlantirish ishlari.

ushbu maqola maktabgacha ta'lim
tashkilotlarida psixologik xizmat ishlarini tashkil
etish, psixologik-pedagogik diagnostika qilish,
ularning kasbiy faoliyatining psixologik
xususiyatlarini o'rganish, hissiy holatlarini
diagnostika qilish, jamoaning ijtimoiy-psixologik
iqlimi va boshqalarni o'z ichiga olishi mumkinligi
haqidagi ma'lumotlar yoritilgan.

KIRISH. Mamlakatimizda maktabgacha ta'limni rivojlantirish, yosh avlodni har tomonlama barkamol shaxs qilib tarbiyalashda malakali kadrlarni jalb etish, kadrlar malakasini oshirish uchun barcha imkoniyatlardan keng foydalanish bugungi kunning dolzarb masalalaridan biridir. Shu jumladan maktabgacha ta'lim tizimida psixologik xizmat ishlarini tashkil etish va rivojlantirishning ustuvor vazifaga aylanib bormoqda.

Bugungi kunda respublikamizda maktabgacha ta'lim tizimlarida psixologik xizmat xishlari olib borish ommalashib bormoqda.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida psixologik xizmatni tashkil etishning maqsadi ta'lim jarayonini, muassasadagi ta'lim-tarbiya ishlarini qo'llab-quvvatlash va rivojlantirish uchun kerakli shart-sharoit yaratishdir.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida psixologik xizmatni tashkil etishning asosiy vazifalari quyidagilardan iborat:

- Maktabgacha ta'lim tashkilotlarining ta'lim jarayonini psixologik ta'minlash.
- Maktabgacha ta'lim tashkilotlari va oilaning ta'lim jarayonida ularning individual psixologik xususiyatlarini hisobga olgan holda bolalar bilan individual ishlarni olib borish.
- Ta'lim muassasasining yaxlit rivojlanishiga ko'maklashish, hamfikrlar jamoasini shakllantirish jarayonini psixologik qo'llab-quvvatlash.
- Bolalarning psixofizik salomatligi va hissiy farovonligini saqlash va mustahkamlash uchun sharoit yaratish.
- Bolaning to'liq aqliy va shaxsiy rivojlanishiga yuqori darajada yordam ko'rsatish.
- Bolalarni yangi ijtimoiy rivojlanish holatiga tayyorlash.
- Bolalarning individual xususiyatlarini ularning namoyon bo'lishining intellektual, hissiy va irodaviy sohalarining birligida o'rganish.
- Maxsus ta'lim dasturlari va tadbirlarni tashkil etishning maxsus shakllariga muhtoj bolalarga yordam ko'rsatish.
- Maktabgacha ta'lim tashkilotlari ishidagi innovatsion o'zgarishlar davrida bolalarning rivojlanishi va hayoti uchun maqbul shart-sharoitlarni yaratishda ishtirok etish.
- Maktabgacha yoshdagi bolalarda shaxsiy rivojlanishni rivojlantirish bo'yicha tarbiyachilar va ota-onalar bilan profilaktik va pedagogik ishlarni tashkil etish. Maktabgacha ta'lim tashkilotlari xodimlari va ota-onalarni bolalar bilan to'liq rivojlanuvchi muloqotga o'rgatish.
- Maktabgacha ta'lim tashkilotlari xodimlari va ota-onalarning bolaning rivojlanish shakllari, ta'lim va tarbiya masalalarida psixologik kompetentsiyasini shakllantirishga ko'maklashish.

Psixolog faoliyatining asosiy yo'nalishlariga quyidagilar kiradi:

Psixodiagnostika. Bu yo'nalish maqsadi faoliyatning ushbu sohasi ta'lim va tarbiya jarayonida individual yondashuvni tashkil etish uchun tarbiyalanuvchilarning individual xususiyatlarini psixologik-pedagogik o'rganishdir.

Bolalar bilan quyidagi psixodiagnostik tadbirlar o'tkaziladi.

Yangi kelgan bolalarning moslashish jarayonini kuzatish.

Maktabgacha yoshdagi bolalarning aqliy rivojlanishi diagnostikasini amalga oshirish.

Tarbiyachilarning psixologik-pedagogik diagnostika qilish jarayonida ularning kasbiy faoliyatining psixologik xususiyatlarini o'rganish, hissiy holatlarini diagnostika qilish, jamoaning ijtimoiy-psixologik iqlimi va boshqalarni o'z ichiga olishi mumkin.

Ota-onalar va ularni o'rnini bosuvchi qonuniy vakillari bilan psixologik-pedagogik diagnostika ishlarini ham amalga oshirish, ota-ona va bola munosabatlarining holatini o'rganish, ijtimoiy xavfli vaziyatda bo'lgan bolalar va ularning oilalarni aniqlash maqsadida amalga oshiriladi.

Boshqa diagnostik ishlar va ularning chora-tadbirlari maktabgacha ta'lim tashkilotining ish rejasiga muvofiq, shuningdek, individual bolalar uchun psixologik va pedagogik xususiyatlarni tayyorlash zarur bo'lgan hollarda amalga oshirilishi mumkin.

Diagnostik tadbirlar natijalari ota-onalari va tarbiyachilariga etkazilishi kerak.

Bolalar bilan barcha diagnostika tadbirlari faqat ota-onalarning yoki bolalarning qonuniy vakillarining roziligi bilan amalga oshirilishi mumkin.

Korreksiya, tuzatish va rivojlantirish ishlari - maktabgacha ta'lim tashkilotlari tarbiyaviy ishining ajralmas qismi hisoblanadi. Ishning ushbu yo'nalishini olib borishdan maqsad maktabgacha yoshdagi barcha bolalarning shaxsiy rivojlanishiga ko'maklashish, bolalarning xavfsiz hayotini tashkil etish, moslashish, rivojlanish va o'rganishdagi qiyinchiliklarni bartaraf etishga yordam berish, bolalarni rivojlanishlari uchun yordam berish va har tomonlama rivojlanishlari uchun sharoit yaratishdir.

Bolalar bilan ushbu yo'nalish doirasida pedagog-psixolog olib borgan psixodiagnostik tadqiqotlar natijalarini, ma'lumotlarini, o'z kuzatuvlari, tarbiyachilar va ota-onalarning kuzatishlari asosida tuzatish va rivojlantirish ishlarini amalga oshiradi. Bu toifadagi yordamga muhtoj bolalarni aniqlaydi.

Bolalarni maktabgacha ta'lim tashkilotiga moslashuvlari jarayonida guruhda, tashkilotda va boshqa guruhlarda individual mashg'ulotlar o'tkazilishi mumkin. Qiyin moslashish alomatlarini ko'rsatadigan bolalar bilan maktabgacha ta'lim tashkiloti guruhlarida tashkil etilgan quyidagi tuzatish va rivojlantirish ishlari olib boriladi:

- shaxsiy, hissiy-irodaviy va muloqot sohalarida qiyinchiliklarga duch kelgan bolalar;
- rivojlanish darajasi bo'yicha standart ko'rsatkichlardan oshib ketgan bolalar (qobiliyatli, iqtidorli bolalar);
- barcha o'quvchilar bilan hissiy-irodaviy va kommunikativ sohalarini rivojlantirish;
- kognitiv jarayonlarning rivojlanish darajasi past bo'lgan bolalar bilan ishlash.

Bundan tashqari, pedagog-psixolog hissiy va xulq-atvori buzilgan (giperaktivlik, tajovuzkorlik va boshqalar) bo'lgan bolalar bilan individual yoki guruh ishlarini olib borishi mumkin.

Bolalar bilan tuzatish va rivojlantirish ishlari faqat ota-onalar yoki ularning o'rnini bosuvchi shaxslar bilan kelishilgan holda amalga oshiriladi.

Tuzatish va rivojlantirish tadbirlari tarbiyachilar va ota-onalar (qonuniy vakillar) bilan amalga oshirilmaydi.

Psixologik-pedagogik maslahat ishlarini maktabgacha ta'lim tashkilotlarida amalga oshirishdan maqsad ota-onalar va ularning o'rnini bosuvchi qonuniy vakillariga va tarbiyachilarga rivojlanish, moslashish, sotsializatsiya va munosabatlarning dolzarb muammolarini hal qilishda yordam beradi. Psixologik-pedagogik maslahat individual yoki guruh shaklida amalga oshiriladi.

Bolalar bilan maslahat ishlari o'tkazilmaydi.

Tarbiyachilar bilan psixologik-pedagogik maslahatlar bolaning to'liq, o'z vaqtida, har tomonlama aqliy rivojlanishini ta'minlash (kognitiv, hissiy-irodaviy jarayonlar, turli xil faoliyat turlari), bolalarga individual differentsial yondashuvni tashkil etish, ota-onalar (qonuniy vakillar) bilan hamkorlik aloqalarini o'rnatish masalalari bo'yicha tashkil etiladi) va boshqalar.

Ota-onalar (bolalar qonuniy vakillari) bilan bolalarning rivojlanishi, kognitiv amaliy faoliyati va xulq-atvori masalalari bo'yicha maslahatlar tashkil etiladi. Masalan: bolaning moslashish jarayonining xususiyatlarini muhokama qilish, bolaning yosh bosqichining o'ziga xos xususiyatlarini tushuntirish. Guruhdagi bolalar bilan o'zaro munosabatlarning xususiyatlari, bolani maktabga tayyorlashda ota-onalar tomonidan ko'rsatiladigan yordamning tabiati haqida ma'lumot va boshqalar.

Psixologik profilaktika va tarbiyaishlarini maktabgacha talim tashkilotlarida olib borishdan maqsad tarbiyachilar va ota-onalar va ularni o'rnini bosuvchi qonuniy vakillarning psixologik-pedagogik malakasini psixologik madaniyatini rivojlantirishdan iborat.

O'qituvchi-psixologning psixoprofilaktik ishi o'quv va uslubiy faoliyatning turli shakllarini, shu jumladan, tashkil etish jarayonida amalga oshiriladi. tarbiyachilarning metodik birlashmalarida, ota-onalar yig'ilishlarida, ota-onalar klublarida va boshqa jarayonlarda amalga oshiriladi.

Ushbu faoliyat sohasi doirasida psixolog tarbiyachilarga tarbiya va ta'limning turli bosqichlarida bolalarni moslashtirish va ijtimoiylashtirish uchun psixologik-pedagogik

texnologiyalarni, kognitiv jarayonlarni (fikrlash, xotira) rivojlantirish texnikasi va usullarini o'zlashtirish uchun sharoit yaratadi. Diqqat, tasavvur, ko'nikmalar psixo-gimnastika mashqlari jismoniy tarbiya yo'riqchisi bilan birgalikda bolalarda charchoq va hissiy stressni bartaraf etishga va hissiy holatni tartibga solishga qaratilgan.

Ota-onalar yoki ularning o'rnini bosuvchi qonuniy vakillar bilan psixoprofilaktika ishlarini ota-onalar burchagida: devoriy gazaeta, ko'rgazma, papka, ma'lumot varaqlari va boshqalarni joylashtirish, ota-onalar yig'ilishlarida nutq so'zlash, ota-onalar klubi ishini tashkil etish, maktabgacha ta'lim muassasasining ochiq tadbirlarida qatnashish kabi shakllarda o'tkazish tavsiya etiladi. Bolalarni rivojlantirish va tarbiyalash bo'yicha adabiyotlarni ham tavsiya qiladi.

Ota-onalar bilan psixoprofilaktika ishlarini o'tkazishdan maqsad, ularga bolalar huquqlarini himoya qilish, ijtimoiy yetimlikning oldini olish, ota-ona majburiyatlarini bajarishdan qochish, bolalarga nisbatan zo'ravonlik va oiladagi zo'ravonlik, sog'lom turmush tarzini targ'ib qilish, yomon odatlarning oldini olishni o'z ichiga olishi kerak.

Xulosa qilib shuni aytish mumkinki, maktabgacha ta'lim tashkilotlarida psixologik xizmat ishlarini tashkil etish va amalga oshirish ta'lim-tarbiya ishlari samaradorligini ta'minlaydi, shu bilan birga maktabgacha yoshdagi bolalarni maktab ta'limiga muvafaqqiyatli tayyorlashga zamin hozirlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasining "Maktabgacha ta'lim va tarbiya to'g'risida"gi Qonuni -T.:2019.
2. Nishonova Z.T. Psixologik xizmat- 2006 y.
3. Avezov O.R. Ekstremal vaziyatlarda oilaga psixologik xizmat ko'rsatish amaliyoti. Psixologiya. № 1 son (2021) Buxoro. 2021. B. 21-27.
4. Авезов О.Р. Экстренная психологическая помощь в экстремальных ситуациях. Вестник интегративной психологии. № 21. Ярославл. 2020. С. 34-37.
5. Avezov O.R., L.Ya. Olimov. Sosial Psychologisal Sharasteristiss Of Psychologisal Defenses Manifested In Adolescents In Extreme Situations. International journal of ssientifis & teshnology researsh volume 9, issue02, February 2020 p. 2784-2786.

6. E.G. Pirimovna [Innovative Exemplary Abilities of Amir Temur in the Organizational Abilities of Youth Formation](#), European Scholar Journal 1 (4), 12-14.
7. E.G. Pirimovna [Bolalarda xalq o'yinlari orqali sotsial intellektni shakllantirishning ijtimoiiy omillari](#) pedagogs jurnali 1 (1), 285-287.
8. Г.П. Эрматова [Роль народного фольклора в формировании социального интеллекта у детей](#). Актуальные исследования Учредители: ООО Агентство перспективных научных 2022, 100-102 стр.
9. Г.П. Эрматова, НН Очилова [Новарорские способности Амира Темура в организационных способностях формирования молодёжи](#) scientific progress\ (4), 10-14.
10. E.G. Pirimovna [Psychological factors for the formation of social intelligence in teachers of preschool educational organization](#) International Scientific and Current research conferences, 16-19, BioGecko 12 (4), 631-636.
11. G.P. Ermatova [Mutafakkirlarimiz asarlarida xalq ogzaki ijodiyoti asosida bola sotsial intellektini shakllantirish masalalarining yoritilishi](#) Psixologiya Учредители: Бухарский государственный университет, 103-108.
12. E.G.Pirimovna [Yosh avlod huquqlari-qomusimiz himoyasida](#) <https://sciencepedagogy.uz/wp-content/uploads/2023/12/Zamonaviy-pedagogika-2-son.pdf#page=72>.